

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΠΡΟΣΕΔΡΟΥ ΜΕΛΟΥΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ.— Δύο σοβαραὶ γεωγραφικαὶ πλάναι ἀναζητητῶν τῆς ταυτότητος τῆς Ὀμηρικῆς Ἰθάκης*, ὑπὸ Στυλ. Ἐμμ. Δουκούδη.

Διὰ τῆς ἀνακοινώσεώς μου ταύτης, οὐδαμῶς προτίθεμαι νὰ ἐπιφέρω κρίσιν τινὰ ἐπὶ τινος τῶν, οὐχὶ ὀλίγων, ἐξενεχθεισῶν ἕως τοῦδε ποικίλων γνωμῶν¹, ὡς πρὸς τὴν ταυτότητα τῆς Ὀμηρικῆς Ἰθάκης, εἴτε παρ' ἀκολουθησάντων τὴν πεπατημένην εἴτε παρὰ δημιουργησάντων καινουργίας γεωγραφικῆς². Ἀπλῶς, ἐπιθυμῶ νὰ ἐμφανίσω πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν δύο σοβαρὰς γεωγραφικῆς φύσεως πλάνας, εἰς ἃς ὑπέπεσαν, ἐν τῇ ἀναζητήσει ἐπιχειρημάτων περὶ τῆς ταυτότητος ταύτης, δύο τῶν ἐπισημοτάτων τῆς Ὀδυσσεΐας ἐρμηνευτῶν, καὶ τοῦτο, διότι δὲν ἦσαν οὗτοι ἐν γνώσει λεπτομερειῶν τινῶν ναυτικῆς φύσεως.

Ὁ εἷς τούτων, ἐπισημότετος μεταξὺ τῶν «Ὀμηρικωτέρων τοῖς ἔπαισιν ἀκολουθούτων» εἶναι ὁ ἀνακαλύψας διὰ τῆς ἀκῆς τῆς γραφίδος του τὴν Τριφυλιακὴν Πύλον³ καὶ παρασχὼν εἰς τὸν διάσημον κ. Dörpfeld τὴν δόξαν τῆς διὰ τῆς σκαπάνης ἀποκαλύψεώς της, ὁ πολὺς Victor Berard τοῦ «Les Phéniciens et l'Odyssee» ὁ συγγραφεύς⁴, ὁ διὰ πολλὰ τῆς Ὀδυσσεΐας χωρία παρασχὼν τὴν ὀρθὴν αὐτῶν ἐρμηνείαν⁵ καὶ διὰ τινὰ ἄλλα, ὀλίγα, μὴ ἐπιτυχῶν εἰς τὴν τοιαύτην του προσπάθειαν⁶.

* STELIO EMM. LYCOUDIS.—Sur deux erreurs géographiques des chercheurs de l'identité de l'Île d'Ithaque Homérique.

¹ Τὰς διαφορὰς ταύτας γνώμας ἔχει συγκεντρώσει ὁ ΝΙΚ. Κ. ΠΑΥΛΑΤΟΣ εἰς τὸ σύγγραμμά του, «Ἡ πατρις τοῦ Ὀδυσσεύς», σ. 18 κέξ., ὑπερ ἔργον του πολλὰκις πολυτίμως μὲ ἐβοήθησε, διὰ τοῦ πλούτου τῆς βιβλιογραφίας του· εἰς ταύτας προσθετέα καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ἐπ' ἐσχάτων ἐξενεχθεῖσα (1937) διὰ τοῦ ἔργου του «Ὀδυσσεύς νόστος». Δύο τῶν γνωμῶν αὐτῶν, ἡ μὲν τοῦ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον ΕΥΜΑΙΟΣ, ἔχουσα τίτλον Odysseus als Africaumsegler und Amerikaentdecker, Λειψία, 1898, ἐπιζητοῦσα δὲ νὰ πιστευθῇ ὅτι τοῦ Ὀδυσσεύς αἱ περιπέτεια συνέβησαν εἰς τὰς ἀμερικανικὰς καὶ τὰς νοτιοαφρικανικὰς θαλάσσας καὶ ὅτι ἡ Ὀμηρικὴ Ἰθάκη εἶναι ἡ Σικελία, ἡ δὲ τοῦ JOSEPH SCHREINER, ὑπὸ τίτλον Homers Odyssee - ein mysterioses epos, ἐπιζητοῦσα τὸν ἐξουδαϊσμὸν τῶν ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ μερῶν καὶ προσώπων, ὑπερβαίνουσιν ἀμφοτέραι τὰ ὄρια τοῦ κωμικοῦ.

² ΣΤΡΑΒ., Γεωγραφικά, Α. 18: «... τὰ περὶ τὴν Ὀδυσσεύς πλάνην, περὶ ἧς πολλὰ διαμαρτάνει τοὺς τ' ἐξηγητὰς φλυάρους ἀποφαίνων...»

³ Les Phéniciens et l'Odyssee, I, 64.

⁴ Ἐκδοσις Armand Colin, Παρίσι, 1902.

⁵ Α. χ. εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ὄρου «λιμένες ἀμφίδουμοι» (Ὀδυσ. Δ, 847) κ. ἄ., εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ στίχου «Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιδώντό τε πᾶσαι αἱ ἀγυαί» (Ὀδυσ. Ο, 296), εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ πλωτοῦ τῆς Αἰολίης νήσου (Ὀδυσ. Κ, 3), κλπ.

⁶ Α. χ. εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ στίχου «ἐς πόντον βάλλουσιν, ἀφυσσάμενοι μέλαν ὕδωρ» (Ὀδυσ. Δ, 359), ὡς ἄλλως τε καὶ πάντες, ἀνεξαιρέτως, οἱ ἐρμηνεύσαντες αὐτόν, καθὼς κάποτε παρεμπιπτόντως καὶ διεξοδικῶς ὄλως, (Ναυτικὴ ἐπιθεώρησις, 1917, σ. 356), ὑπεδείξαμεν τοῦτο.

Ἐν τῶν ἐπιμάχων σημείων τῆς Ὀδυσσεΐας εἶναι, διὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς αὐτῆς, καὶ ἡ ταυτότης τῶν νήσων ὡς ὁ Ὅμηρος «Θοὰς» ὀνομάζει:

ἢ δὲ Φεάς ἐπέβαλλεν ἐπειγομένη Διὸς οὐρφ,
ἢ δὲ παρ' Ἥλιδα δῖαν ὄθι κρατέουσιν Ἐπειοί.
ἔνθεν δ' αὖ νήσοισιν ἐπιπροέηκε θεῶσιν,
ὄρμαίνων ἢ κεν θάνατον φύγοι ἢ κεν ἀλοίη¹.

Ὁ κ. Dörpfeld, ὁ σοφὸς ὁ κινήσας καὶ κινῶν ὄλον τὸ ζήτημα, στενοχωρούμενος εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῶν ὑπὲρ τῆς ταυτότητος Ὀμηρικῆς Ἰθάκης-συγχρόνου Λευκάδος ἐπιχειρημάτων, λόγῳ τῆς ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ παρεμβολῆς τῶν Θεῶν νήσων, ἀφῆκε νὰ ὑπονοηθῇ ἡ ὑπόθεσις, καθ' ἣν Θεαὶ δὲν εἶναι τοπωνυμία νήσων ὠρισμένων, ἀλλ' ἀπλοῦς ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς² σημαίνων, κατὰ τοὺς θιασώτας τῶν θεωριῶν του, «ἀπαυγάζουσαι»³ λόγῳ τοῦ ἀφροῦ τῶν θραυομένων ἐπ' αὐτῶν κυμάτων κατὰ τὸν Reissinger⁴, ἢ «ταχέως ἀφινόμεναι ὀπίσω» ὑπὸ πλοίου παραπλέοντος αὐτὰς κατὰ τὸν Goessler⁵. Αἱ γινῶμαι αὐται, ἰδίως ὅμως ἡ ὑπὲρ τῆς ταυτότητος «Θοαί-Montague rocks» τοῦ V. Berard περὶ ἧς κατωτέρω, ἐπηρέασαν τὸν Doerpfeld— τοῦ ὁποῦ ἡ ἀκράδαντος πίστις πρὸς τὰς γνώμας τοῦ Berard, ἦτο κατόπιν τῆς ἀποκαλύψεως τῆς Τριφυλιακῆς Πύλου, καὶ εὐνόητος ὅσον καὶ δικαιολογημένη—κλείσαντα τὸ ζήτημα ὡς ἀκολούθως⁶:

«Νομίζω ὅτι ἐξήντηλσα τὸ θέμα, παραδεχθεὶς ἐπ' ἐσχάτων ὡς νήσους Θεὰς τοὺς »Montague rocks τοῦ ἀγγλικοῦ χάρτου, τοὺς μεταξὺ Ἥλιδος καὶ Κεφαλληνίας, »όρατοὺς δὲ πιθανῶς ἄλλοτε ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἧς ἡ στάθμη ἦτο »ἄλλοτε ταπεινότερα⁷. Τοιοῦτοι μονήρεις σκόπελοι, φαινόμενοι ἔχοντες (συσχετικῆν) »κίνησιν ὡς ἐκ τῶν παραθεόντων αὐτοὺς ἐκατέρωθεν κυμάτων, θὰ ἠδύνατο νὰ λάβωσι »τὸ ἐπίθετον Θοαί».

¹ Ὀδυσ. Ο, 297.

² Mélanges Perrot, σ. 91. Πρβλ. K. REISSINGER, Leukas das Homerische Ithaka, ἐν *Blat. Bayr. Gymn. Schulwesen*, Μόναχον 1903, σ. 393.

³ Ὡς γνωστόν, ὁ ἀφρισμὸς τῶν ἐπὶ ἐμποδίου ἐκσπώντων κυμάτων, παράγει φωσφορισμὸν, εὐδιάκριτον ἐν νυκτί.

⁴ Op. cit. ⁵ Leukas-Ithaka, Στουτγάρδη, 1904, σ. 51.

⁶ *Südwestdeutsche Schulblätter*, 12, 1905, ἀρ. 2, σ. 50.

⁷ Προφανῶς ἐννοεῖ τὴν ὑπέροχον θεωρίαν τοῦ ΦΩΚ. ΝΕΓΡΗ, τὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὴν *Revue Univ. des mines, de la metal.* κτλ., Σεπτ. 1903, 3, 3, καθὼς καὶ εἰς τὰ *Comptes Rendus de l'Acad. des Sciences*, 1904, ἀρ. 5, σ. 379, ὑπὸ τίτλους Régression et transgression de la mer depuis l'époque glaciaire jusqu'à nos jours — Nouvelles observations sur la dernière transgression de la Méditerranée. Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, ἐπικυρωθεῖσαν δι' εὐρημάτων ἀπὸ τοῦ θαλασσοῦ βυθοῦ καὶ ἐξ ἄλλων παρατηρήσεων, ἡ στάθμη τῆς ἐπιφανείας εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος ἦτο, τὴν Ὀμηρικὴν ἐποχὴν, κατὰ 10 περίπου πόδας ταπεινότερα ἢ τανῦν.

Ἡ πρὸς τὴν ταυτότητα *Θοαὶ νῆσοι*-Montague rocks δόξα τοῦ V. Berard, πεπλανημένη οὕσα καὶ παρασύρασα εἰς πλάνην τὸν Dörpfeld, βραδύτερον δὲ ρυμουλκήσασα καὶ τὸν A. E. H. Goecoop εἰς ἐτέραν πλάνην, εἶναι ἡ ἀκόλουθος¹:

«Ὁ Τηλέμαχος ἀποπλεύσας ἐκ Πύλου, ἰστιοδρομεῖ πρὸς Ἴθάκην. Παραλάσσει τὸ ἀκρωτήριο τῆς Φείας. Ὑπὸ εὐνοϊκοῦ ἀνέμου τοῦ Διὸς προωθούμενος, παραπλέει τὴν Ἡλιδά καὶ τὴν πεδιάδα τῶν Ἐπειῶν (εἶναι ἡ σύγχρονος πεδιάς τοῦ Πηγιοῦ) καὶ ἐπέχει πρὸς τὰς Θοὰς νήσους... Ποῦ δύνανται νὰ ᾤσιν αἱ Θοαὶ αὐταὶ νῆσοι; Μεταξὺ τῆς ἀκτῆς τῆς Ἡλιδος καὶ τοῦ διαύλου τῆς Ἴθάκης οὐδεμία νῆσος σημειοῦται εἰς τοὺς συνήθεις συγχρόνους χάρτας... Ὁ Τηλέμαχος, φοβούμενος τὸν φόνον τοῦ ἡ τὴν σύλληψίν του ὑπὸ τῶν μνηστήρων, ἐγκαταλείπει τὴν ἐπ' εὐθείας πρὸς Ἴθάκην πλεύσιν... Προωθούμενος ὑπὸ ἀπογείου αὔρας, ἀπομακρύνεται τῆς Πελοποννησιακῆς ἀκτῆς εἰς τὸ ὕψος τῆς δυτικωτέρας ἄκρας τῆς, τοῦ συγχρόνου ἀκρωτηρίου Τρυπητῆ. Θέλων νὰ ἀψηφαι τῆς νοτίας τῆς Κεφαλληνίας ἐσχατιᾶς, διαπλέει τὸ ἀμφίγειον Ἡλιδος Ζακύνθου. Ἐν τῷ διέκπλῳ τούτῳ οἱ ναυτικοὶ γνωρίζουν κίνδυνον ἐνάλιον, τὸν ὁποῖον αἱ ναυτιλιακαὶ ὁδηγίαι ἀναφέρουν καὶ οἱ ναυτικοὶ χάρται σημειοῦν ἐπιμελῶς. Εἶναι δὲ οὗτος, ἐν τῷ ἀνοικτῷ πελάγει, πλειὰς σκοπέλων, τῶν μὲν ὑφάλων τῶν δὲ μόλις ἐξάλων, τοὺς ὁποίους οἱ χερσαῖοι ἀγνοοῦν ἀλλ' οἱ ναυτικοὶ φοβοῦνται. Εἶναι οἱ Roches Montague τῶν «Instructions Nautiques» τοῦ γαλλικοῦ ναυτικοῦ. Τὸ ὄνομά των δὲ τοῦτο εἶναι ἡ παρεφθαρμένη μεταφορὰ τῆς παλαιᾶς ἐνετικῆς ὀνομασίας Monte Acuto δηλαδὴ «Ὁξέος Βουνοῦ»... Ὁ Τηλέμαχος παραπλέων τὰς Θοὰς νήσους, φοβεῖται μὴ παρασυρθῆ ὑπὸ τῶν ρευμάτων καὶ καταληφθῆ εἰς τοὺς βελονωτοὺς τούτους βράχους».

Ὅταν ἐμελέτων τὰς διαφόρους δόξας ταύτας, ὡς πρὸς τὸ τάχα ἐπίμαχον σημεῖον τῆς Ὀδυσσεΐας τοῦτο, τὸ ὡς πρὸς τὴν ταυτότητα τῶν Θοῶν νήσων, εἶχον καταπλαγεῖ:

Πρῶτον, διηρωτώμην, πῶς ἐγεννήθη ζήτημα περὶ τῆς τοιαύτης ταυτότητος, ἀφοῦ ὁ κορυφαῖος τῶν γεωγράφων, ὁ κατὰ εἴκοσι αἰῶνας προηγηθεὶς τῶν δημιουργησάντων τοῦτο ἐρμηνευτῶν τῆς Ὀδυσσεΐας, παρέχει σαφῶς, εἰς τρεῖς περικοπὰς τῶν «Γεωγραφικῶν»² του, τῶν Θοῶν νήσων τὴν ταυτότητα: «Καὶ αἱ Ὁξεῖαι καλούμεναι, ἄς Θοὰς» ὁ ποιητῆς εἶπε—«Θοὰς δ' εἶρηκε τὰς Ὁξεῖας· τῶν Ἐχινάδων δ' εἰσὶν αὐταὶ, πλησιάζουσαι τὴν ἀρχὴν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ Ἀχελώου»—«Τῶν μὲν οὖν τῶν Ἐχινάδων καὶ τῶν Ὁξειῶν, κατὰ τὰ Τρωϊκά, Μέγιστα ἄρχειν φησὶν Ὀμηρος», ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ τὸ ὄνομα «Ὁξεῖα» τῆς μείζονος τούτων, ἐπισήμου

¹ Les Phéniciens et l'Odyssee, ἐκδ. 1902, σ. 138, 1.

² Η, 351. I, 458 - 459.

γεωγραφικοῦ σημείου καὶ γνωρίσματος χαρακτηριστικοῦ τοῖς ναυτιλλομένοις, διατηρεῖται ἕως τῶν ἡμερῶν ἡμῶν¹.

Δεύτερον, διότι αἱ τῆς Ἰθηνᾶς πρὸς τὸν Τηλέμαχον συμβουλαὶ καὶ ἡ ἐκτέλεσίς των ὑπ' αὐτοῦ, ἐκτίθενται τοσοῦτον σαφῶς ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ, ὥστε οὐδεμίαν νὰ εὐρίσκη δυσχέρειαν ὁ ἐρμηνευτής, ἐφ' ὅσον τουλάχιστον ἔχει οὗτος μικρὰς τινὰς γνώσεις, ναυτικὰς καὶ ἀκτοπλοϊκὰς, ὡς πρὸς τὰ παράγια, πρὸς τὸν διάπλουν τῶν ὁποίων εἶναι σχετικαὶ τῆς Ἰθηνᾶς αἱ συμβουλαί², ἔχουσαι ἐν περιληπτικῇ παραφράσει οὕτω: «... οἱ κορυφαῖοι τῶν μνηστήρων ἐλλοχεύουν ἀπὸ τὸν μεταξὺ Ἰθάκης καὶ τῆς τραχέας Σάμης πορθμόν, προτιθέμενοι νὰ σὲ φονεύσουν, πρὶν φθάσης εἰς τὴν πατρῶαν σου γῆν. Ἄλλὰ σύ, τήρει ἀνοιχτὰ ἀπὸ τὰς νήσους τὸ καλοναυπηγημένον πλοῖόν σου, νυκτοπλοῖ δὲ συνεχῶς. Ἐκεῖνος τῶν θεῶν, ὁ ὁποῖος σοῦ παραστέκει καὶ σὲ διασώζει, θὰ σοῦ στείλῃ κατὰπρυμα ἄνεμον οὐριον. Ἀπὸ τὴν πρώτην δὲ ἀκτὴν τῆς Ἰθάκης ὅπου θὰ φθάσης, τὸ μὲν πλοῖόν με πάντας τοὺς συντρόφους σου νὰ ἀποστείλῃς εἰς τὴν πόλιν, σὺ δὲ ἀμέσως νὰ ὑπάγῃς πρὸς τὸν Εὐμαιον τὸν χοιροβοσκόν σου ὁ ὁποῖος παραμένει πιστὸς εἰς σὲ πάντοτε. Διανυκτέρευσον παρ' αὐτῷ καὶ εἰπέ του, νὰ μεταβῇ εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀναγγείλῃ εἰς τὴν συνετὴν Πηνελόπην τὴν διάσωσίν σου καὶ τὴν ἐκ Πύλου ἐπιστροφήν σου». Κατὰ τὴν Ὀδύσειαν, ἐκτελῶν τῆς Ἰθηνᾶς τὴν συμβουλήν ὁ Τηλέμαχος³, ἀπέπλευσεν ἐκ Πύλου τῆς νυκτὸς ἀρχομένης, ὅταν «εἶχε δύσει ὁ ἥλιος καὶ ἐσκοτείνιασαν πάντες οἱ δρομίσκοι»: ἀφοῦ δὲ παρήλλαξε τὰς νησίδας Φεᾶς⁴ καὶ παρέπλευσε τὰς ἀκτὰς τῆς Ἡλιδος, ἐπέβαλεν εἰς τὰς νήσους Θοᾶς. Πράγματι τῶν μνηστήρων ἐλλοχευόντων ἀπὸ τῆς ἐν τῷ πορθμῷ Κεφαλληνίας καὶ Ἰθάκης — δυτικῶς δηλαδὴ τῆς Ἰθάκης — νησίδος Ἀστεριδος⁵, ὁ Τηλέμαχος ἔπρεπε νὰ

¹ The Admiralty *List of Lights*, ἐκδ. 1935, 5, 1438.—ΣΤΥΛ. ΕΜΜ. ΛΥΚΟΥΔΗ, *Φαροδείκτης*, 1937, σ. 35, ἀριθ. 61.

² Ὀδυσ. Ο, 28-42. Κατὰ τὸν P. GOESSLER, π. ἔ. σ. 51, ὁ DÖRPFELD θεωρεῖ τοὺς στίχους Ο, 9-42 παρειασφθέντας. Τὰ τελευταῖα ἔργα τοῦ κινήσαντος καὶ κινουontos ὄλον τὸ ζήτημα, κ. DÖRPFELD, εἶναι τὰ *Alt-Ithaka* καὶ *Homers Odyssee*.

³ Ο, 297. Ἰδὲ ἀγγλικὸς χάρτας 207: West coasts of Morea, from Castro Tornese to Venetico καὶ 203: Santa Maura, Ithaca Cephallonia islands. Ἐπίσης *Medit. Pilot*, 3, 368.

⁴ Αἱ τανῦν *Κορακιά* καὶ *Τηγάρι* ὀνομαζόμεναι, παρὰ τὸ *Ποτικόκαστρον* νησίδες τῆς Ἡλιδος. Διὰ δὲ τὸν κατὰ τὰς πρωϊνὰς ὥρας πνέοντα ἀπὸ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν ἀνέμου, ἴδε *Medit. Pilot*, 3, σ. 346, ἐκδ. 1908.

⁵ Οἱ ὡς πρὸς τὴν Ἀστερίδα στίχοι, Ὀδυσ. Δ, 846, ἔχουσιν οὕτω:

Ἔστι δὲ τις νῆσος μέσση ἀλλ' ἐπετρήσσοι,
 μεσσηγγύς Ἰθάκης τε, Σάμοιο τε παιπαλοέσσης
 Ἀστερίς, οὐ μεγάλη, λιμένες δ' ἐνὶ ναύλοχοι αὐτῇ
 ἀμφίδυμοι· τῇ τόνγε μένον λοχῶντες Ἀχαιοί.

Γενικῶς ταυτίζεται αὕτη πρὸς τὴν μεταξὺ Ἰθάκης καὶ Κεφαλληνίας νησίδα *Δασκαλειό*, ὑποστᾶσαν, ἴσως,

πλεύση ἀνατολικῶς τῶν νήσων τούτων, ἵνα μὴ ἀντιληφθῶσι τὸ πλοῖον του οἱ μνηστῆρες. Ὑψώθη λοιπὸν πρὸς τὴν Ὀξειάν, ἕως οὗ ὁ «Κορφιᾶς», ὑπὸ τῶν ἐντοπίων λεγόμενος, ὁ ἀπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου πρὸς τὸ Ἴόνιον κατὰ τὰς καλοκαιρίας ἀλαθῆτως ἐκδηλούμενος¹ ἄνεμος τὰς πρώτας μετὰ τὴν αὐγὴν ὥρας, θὰ ἐπέτρεπεν εἰς τὸν Τηλέμαχον νὰ φθάσῃ σχεδὸν οὐριοδρομῶν, εἰς τὴν Α ἢ ΝΑ ἀκτὴν τῆς Ἰθάκης, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἠδύναντο νὰ ὑποπτεύσουν οἱ μνηστῆρες ἀποβίβασιν τοῦ Τηλεμάχου καὶ αἱ ὁποῖαι ἄλλως τε εἶναι ἀθέατοι ἀπὸ τῆς Ἀστερίδος. Οὕτω, οἱ Ὀμηρικοὶ στίχοι καὶ ἡ ναυτικὴ πεῖρα προσαρμόζουσιν ἀπολύτως καὶ οὐδεμίᾳ διὰ τοῦτο χωρεῖ, ὡς πρὸς τὴν ταυτότητα Θεῶν-Ὀξειᾶς ἀμφισβήτησις.

Τρίτον, διὰ τὴν φαντασίαν τοῦ Berard, παρασύρασαν καὶ τὸν Dörpfeld, ὅπως ταυτίσῃ τὰς Θεὰς νησίδας πρὸς τὴν ὑφαλον ἔξαρσιν τοῦ θαλασσίου βυθοῦ, τὴν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Montague rocks ἐπὶ τῶν χαρτῶν τοῦ Ἀγγλικοῦ Ναυαρχείου φερομένην. Ἡ ὑφαλος αὕτη βυθομετρηθεῖσα διαδοχικῶς ὑπὸ τῶν Ἀγγλικῶν πολεμικῶν: φρεγατῶν «Rose» καὶ «Adventure» (1824 καὶ 1825), δικρότου «Madagascar» (1828) καὶ τῆς κορβέττας «Meteor» (1830), ὑποτυπωθεῖσα δὲ τελικῶς ὑπὸ τοῦ Βρεττανοῦ ἀντιπλοιάρχου Thomas Graves ἀπὸ τοῦ ὑδρογραφικοῦ H.M.S. «Beacon», καὶ χαρτογραφηθεῖσα τὸ 1844, εὐρέθη ἔχουσα μῆκος 6 ναυτικῶν σταδίων ἀπὸ ΣΒ πρὸς ΕΝ πλάτος μέγιστον 2, ἀνυψομένη ἀπὸ βυθοῦ 15 ὀργυῶν, καὶ παρουσιάζουσα βολίσματα ἀνωθὲν τῆς, τεσσάρων μὲν ὀργυῶν κατὰ τὴν βορείαν κεφαλὴν τῆς 3^{1/2} δὲ κατὰ τὴν μεσαίαν καὶ 3^{1/2} κατὰ τὴν νοτίαν. Εἰς τὸ ἡμερολόγιον τῆς Βρεττανικῆς φρεγάτας «Rose» βυθομετρησάσης αὐτὴν τῷ 1825 σημειοῦται καὶ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Tribune rock², οἱ δὲ ναυτικοὶ μας καὶ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀκόμη τὴν ὀνόμαζον παραστατικώτατα *Μεσοκάναλην*³, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν καταμεσῆς τοῦ μεταξὺ Ζακύνθου καὶ ἀκτῶν τῆς Γαστούνης ἀμφιγείου. Ἀναμφισβητήτως ἀπότοκος πλουτωνείων ἐπεξεργασιῶν, αἵτινες ἴσως δὲν ἐπεράνθησαν εἰσέτι, οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐν τούτοις εἴτε ἔξαλος εἴτε ἐν χρῶ τῆς θαλάσσης, ὡς ὁ Berard καὶ ὁ Dörpfeld δέχονται. Ὁ Στράβων, ὁ μόνος τῶν γεωγράφων τῆς ἀρχαιότητος ἀναφέρων αὐτὴν, τὴν ὀνομάζει «Χελωνάτα βραχέα»⁴, τοῦ ὅρου «βραχέα» καταδηλοῦντος (ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ὄρους «χοιράδες» διὰ μέσου τῶν αἰώνων οὐσιώδεις εἰς τὴν διαμόρφωσίν τῆς μεταβολᾶς λόγω πλουτωνείων ἐπεξεργασιῶν. Ὁ DÖRPFELD δέχεται ὡς Ἀστερίδα, τὴν νησίδα Ἀρκοῦδι τὴν μεταξὺ Λευκάδος καὶ Κεφαλληνίας.

¹ Κυριολεκτικῶς, ἐν τούτοις, κορφιᾶς εἶναι ὁ «ἐγκολπίας» ὁ ἀντιθέτως δηλαδὴ πνέων, ὁ ἀπὸ τοῦ πελάγους πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου εἰσβάλλον.

² Ἴδὲ διὰ πάντα ταῦτα καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ χάρτου, (ἐκδόσεως 1844, ὑπ' ἀριθ. 1605 καὶ τίτλον «Montague Rocks») ὑπόμνημα.

³ Σ. Ε. ΛΥΚΟΥΔΗ, *Φαροδείκτης*, 1937. Πόσον προσαρμόζει εἰς τὸν Ὀμηρικὸν ὄρον «μεσηγγύς» ἡ ὀνομασία τῆς αὐτῆ!

⁴ ΣΤΡΑΒ., *Γεωγραφικά*, 4, 337: «... Μετὰ δὲ Κυλλήνην ἀκρωτήριον ἐστὶ Χελωνάτας, δυσμικώτα-

«βραχέα» και «ἔρηκη») ὅτι πάντως ἐκαλύπτετο αὕτη ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Ἀλλὰ και ἂν ἔτι δεχθῆ τις ὡς ἀλάθητον τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Φωκ. Νέγρη¹, καθ' ἣν ἡ ἐπιφάνεια τοῦ Ἴονίου ἦτο κατὰ τὴν Ὀμηρικὴν ἐποχὴν 3 περίπου μέτρα, ἦτοι 1½ ὄργυια περίπου, ταπεινότερα ἢ τὴν σήμερον, θὰ ἦτο και τότε ὑψαλος κατὰ δύο περίπου ὄργυιάς, ἀφοῦ αἱ βυθομετρήσεις τοῦ «Beacon» ἔδωσαν ἐλάχιστον βόλισμα 3¼ ὄργυιῶν² και συνεπῶς θὰ ἦτο ἀκίνδυνος διὰ τὰ μικροτάτου βυθίσματος πλωτὰ τῶν Ὀμηρικῶν χρόνων, τὰ ὅποια ἐλαυνόμενα διὰ κωπῶν εἴτε ἰστιοπλοοῦντα ὑπὸ οὐρίαν ἢ φορὸν αὔρακ, ἠδύναντο νὰ πλέουν ἀνωθεν τῆς ὑφάλου, χωρὶς κίνδυνον νὰ εὔρη ταύτην ἢ τρόπισ των, ἐφ' ὅσον τοῦλάχιστον δὲν ἐπεκράτει κλύδων ἀλλὰ σχετικὴ εὐθαλασσία. Ὑπὸ καλοκαιρίαν δὲ ἐξέπλευσεν ὁ Τηλέμαχος, διότι μόνον τοιαύτης ἐπικρατούσης «βγάζουν ἢ στεργῆς» —κατὰ τὴν ὠραίαν τῆς κοινῆς ναυτικῆς μας γλώσσης ἔκφρασιν— τὸν ἀπαλὸν ἀπόγειον ἄνεμον, κατὰ τὰ «βραδυνὰ» ὅταν «δύσετό τ' ἠέλιος σκιοῶντό τε πάσαι αἱ ἀγυαί». Ἡ κρίσις τοῦ Berard περὶ τοῦ κινδύνου, ὃν ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω συνθήκας, θὰ ἠδύναντο νὰ φοβῆται ὁ Τηλέμαχος ἀπὸ τῶν Montague rocks, εἶναι δι' ἐμὲ ἀνεξήγητος.

Τὸ ἐπικουρωῶσαν ὁμως τὴν κατὰπληξίν μου, ἦτο ἡ εἶδησις τοῦ V. Berard, καθ' ἣν οἱ Ἐνετοὶ ἐγνωρίζον τὸν ἐνάλιον τοῦτον κίνδυνον—τοὺς τανῦν *Μόντεγκιου-ρόκς* δηλαδὴ—ὡς ἐξάλους ὀξεῖς σκοπέλους και δὴ ὑψηλοῦς, ὅτι διὰ τοῦτο τοὺς ὠνόμαζον *Monte Acuto* (=βουνὸς ὀξὺς) και ὅτι μάλιστα παραφθορὰ τῆς παλαιᾶς ταύτης ἐνετικῆς ὀνομασίας, εἶναι ἢ ἐπὶ τῶν χαρτῶν, τοῦ τε Ἀγγλικοῦ και τοῦ Γαλλικοῦ Ναυαρχείου, φερομένη *Montague rocks*. Οὐδαμοῦ, κατὰ τὰς ἐπὶ τῆς παραλιακῆς μας γεωγραφίας ἐπιμόνους μελέτας μου, συνήντησά ποτε τοιαύτην ἐνετικὴν τοπωνυμίαν και ἤμην διὰ τοῦτο ἀκραδάντως πεπεισμένος, ὅτι ὁ σοφὸς οὗτος τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν ἐρμηνευτής, εἶχε πέσει θῦμα πεπλανημένης τινὸς και ἀσυστάτως παρασχεθείσης αὐτῷ πληροφορίας, τὴν ὡς μάλλον ὅσον οὐδόλως ποιεῖται μνεῖαν τῆς σχετικῆς διὰ τὴν εἶδησιν ταύτην πηγῆς του.

Μετὰ τινα ἔτη, εὐρέθην πρὸ νέων ἐκπλήξεων. Ὁ ἐπίσης βαθὺς τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν μελετητῆς A. E. H. Goekoop, —ὁ σύγχρονος Μαικήνας, τοῦ ὁποίου τὸ ἔργον, ὅπως διὰ τῆς σκαπάνης ἀποκαλυφθῆ ἀνεκδοιάστως τῆς Ὀμηρικῆς Ἰθάκης ἢ ταυτότης, συνεχίζει ἤδη μετὰ φανατισμοῦ ἢ σύντροφος τοῦ βίου του και κληρονόμος τῶν εὐγενῶν ἰδεωδῶν του ἐρίτιμος χήρα του—ἐδημοσίευσεν τῷ 1908 ἔργον ὑπὸ τίτλον «*Ithaque, la taton τῆς Πελοποννήσου σημείον*». Πρόκειται δὲ αὐτοῦ νησίον», δηλαδὴ ἡ τανῦν *Κανκαλίδα*, «καὶ *βραχέα*» —δηλαδὴ, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον εἰς τὴν κοινὴν ναυτικὴν γλώσσαν, «ὁ *μάργκος*», «τὰ *ρηχά*», «ἡ *ξέρα*» και γαλλιστὶ δὲ *roche* κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ *rocher*—τὰ τανῦν *Montague rocks* ἢ *Μεσοκάναλη*.

¹ Op. cit.

² Αἱ Ἀγγλικαὶ Ναυτιλιακαὶ Ὁδηγίαι, Admiralty: *Mediterranean Pilot*, 3, ἔκδ. 1908, σ. 339, διὰ λόγους περισσῆς προφυλάξεως, ἀναφέρουν ἐλάχιστον βόλισμα, κατὰ ἡμίσειαν ὄργυιαν μικρότερον ἐκείνου ἕπερ ἐν τῷ χάρτῃ τοῦ Thomas Graves (1605: *Montague rocks*) σημειοῦται.

Grande»¹ ἐν τῷ ὁποίῳ, βασιζόμενος ἰδίως εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν ἃς ἐνήργησεν ὁ αἰμνηστος Π. Καβαδδίας εἰς Μαζαρακάτα τῆς Κεφαλληνίας τῷ 1899 καὶ κατόπιν, ἐκθέτει νέας δόξας, ὡς πρὸς τὰς ταυτότητας διαφόρων τοπωνυμιῶν τῆς εἰς τὴν Ἰθάκην ἀφορώσης γεωγραφικῆς ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου περιγραφῆς. Θεωρῶν δὲ ὡς Ἰθάκην, ἦν καὶ ἐπονομάζει «Μεγάλην Ἰθάκην», τὸ νότιον τῆς Κεφαλληνίας τμήμα—τὴν σύγχρονον δηλαδὴ ἐπαρχίαν Κραναίας—, ταυτίζει τὸ Νήριτον πρὸς τὸν Αἶνον, τὸ Νήιον πρὸς τὸν βουνὸν Ἁγίος Γεώργιος τῶν Μαζαρακάτων, τὴν πόλιν τοῦ Ὀδυσσεῶς πρὸς τὰς Μινιές, τὸν Πορθμὸν πρὸς τὸν Κουτελιόν, τὸν Κόρακα πρὸς τὸ Κορῶνι, τὸν λιμένα Φόρκυνος πρὸς τὸν ὄρμον Λουρδᾶ, τὸ Ρεῖθρον πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου Ἀργοστολίου Κούταβον. Ἐπειδὴ ὅμως, κατὰ τὴν ἣν ἔταξε θέσιν τοῦ ζητήματος, οὐδεμία νησίς ὑπάρχει ὅπως ταυτισθῆ πρὸς τὴν Ὀμηρικὴν Ἀστερίδα, διατυποῖ τὴν δόξαν καθ' ἣν ἢ ποτὲ Ἀστερίς ἀπέμεινεν ἀπλῆ τοῦ ἐκεῖ θαλασσίου βυθοῦ ἑξαρσις, φερομένη εἰς τοὺς ναυτικούς χάρτας ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Hydra bank. Δὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ ἐνδεχόμενον τῆς ποτὲ ὑπάρξεως, κατὰ τὴν ἐκεῖ ὕψαλον ταύτην, νησίδος μεταβληθείσης εἰς ὕψαλον διὰ τοῦ καταποντισμοῦ της, τόσῳ μᾶλλον ὅσον εἰς τὰ ΝΑ τῆς Κεφαλληνίας τοιαῦτοι πλουτωνικαὶ ἐπεξεργασίαι ἐγένοντο, καὶ ἀπόδειξις τούτων ἢ μακρὰ ὕψαλος γλῶσσα τῶν ἀβαθῶν Κάκκαβα, ἢ ὁποία προεκτείνει τὴν ΝΑ τῆς νήσου ἐσχατιὰν καὶ ἢ ὁποία ἀναμφιβόλως ὑπῆρξέ ποτε χερσονήσις². Ἐκεῖνο ὅμως ὅπερ ἰδιαιτέρως μὲ κατέπληξεν, εἶναι τὸ ἐπιχείρημα ἐφ' οὗ ὁ Goeckoop ἠθέλησε νὰ ἐδράσῃ τὴν ταυτότητα τῆς ὑφάλου Hydra bank καὶ τῆς νησίδος Ἀστερίς, ρυμουλκηθεῖς ὑπὸ τῆς πεπλανημένης δόξης τοῦ Berard ὡς πρὸς τὴν ταυτότητα τῶν Θεῶν νησίδων: «Τὸ ὄνομα τῆς νησίδος Ἀστερίς—λέγει—σημαίνει θαλάσσιον ζωόφυτον³, τὸν «θαλάσσιον ἀστέρα», τὸ κοινῶς ἐλληνιστὶ ἀστερίας λεγόμενον, καὶ ἢ σημασία αὕτη μᾶς ἀποκαλύπτει ἀπροόπτως τὴν πραγματικὴν τῆς νησίδος τοποθεσίαν... ΒΔ τῶν Θεῶν

¹ Athènes, 1908, Beck et Barth.

² Διαπρεπεῖς Αἰγινήται πλοίαρχοι σπογγαλιευτικῶν σκαφανδροφόρων, οἱ Νικόλαος Μπῆτρος ἢ Γαβάρας καὶ Μιχ. Σημαντώνης ἢ Ἄνουςτης, μὲ ἐβεβαίωσαν ὅτι δύται των εἶχον διακρίνει κατ' ἐπανάληψιν ἀρχαῖα ἴχνη, κατακείμενα ἐπὶ τοῦ θαλασσίου βυθοῦ ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὑψοῦται ἢ ἀβαθῆς τῶν Κακκάβων ὑφαλόγλωσσα. Ἐν τούτοις ὁ W. GOODISSON (Hist. and Topogr. essay, Corfu, Leucadia, Cephallonia, Ithaka and Zante, Λονδῖνον, 1822, σ. 143) καὶ ὁ ἐπὶ προστασίας ἀρμοστής τῆς Ἰονίου Πολιτείας NAPIER (Colon. 335) βεβαιοῦν ὅτι πᾶσαι αἱ ἔρευμαι πρὸς ἀνεύρεσιν ἐπὶ τῆς ὑφάλου ἀρχαίων ἰχθῶν ἀπέβησαν ἄκαρποι· μὴ λησμονῶμεν ὅμως, ὅτι σκάφανδρα τότε δὲν ὑπῆρχον. Σημειωτέον ὅτι ὁ DODWELL, POUQUEVILLE καὶ ΛΙΒΙΕΡΑΤΟΣ, δέχονται ὅτι ἢ ὑφαλόγλωσσα τῶν Κακκάβων, εἶναι πᾶν ὅτι ἀπέμεινεν ἀπὸ τὸ ἔδαφος ἐφ' οὗ ἐγείρετό ποτε τὸ Ὀμηρικὸν Δουλίχιον.

³ Δὲν εἶναι «ζωόφυτον» zoophyte, ὡς λέγει, ἀλλ' «ἐχινόδερμον». Αἱ ἐπιστημονικαὶ του ὀνομασίαι εἶναι «Ἀστερίας ὁ παγετώδης» καὶ «*Asterias glacialis*», ἢ δὲ κατὰ τὴν κοινὴν τῶν ἀλιέων μας γλῶσσαν «Σταυρὸς τῆς θάλασσης».

»νήσων παρατηρούμεν, εἰς τὸν ναυτικὸν χάρτην, μέρος τοῦ ὁποίου ἀνετύπωσεν ὁ Bergard ἐν σελίδι 139 τοῦ ἔργου του, τὴν ὑφάλον Hydra, δηλαδὴ τὴν νησιδᾶ Ἴαστερίς.
 »Ὅπως αἱ Θοαὶ νησιδῆς ἀνευρέθησαν εἰς τοὺς Roches Montague, οὕτω καὶ Ἴαστερίς
 »καὶ Ὑδρα εἶναι συνώνυμα. «Ὑδρα» σημαίνει «πολύποδα». Ἡ ὀνομασία μετεβλήθη,
 »πλὴν ἡ ἔννοια παρέμεινεν¹...»

Πρὸ τοιούτων ἐπιχειρημάτων εὐρεθεῖς, ἔχων δὲ τὴν πεποιθήσιν, ὅτι αἱ ὀνομασίαι Montague καὶ Hydra ἦσαν οὐδὲν ἄλλο ἢ ὀνόματα Βρεττανικῶν πλοίων, πιθανῶς τῶν ὑποτυπωσάντων τὰς ὑφάλους ταύτας, ἀλλὰ καὶ θέλων ὡς ἐκ περισσοῦ νὰ ἐδραιώσω τὴν πεποιθήσιν μου ταύτην, ἀπὸ πηγῆς παγκοσμίου κύρους, ἀπέστειλα ἀπὸ 5 Φεβρουαρίου 1925 τὴν κάτωθι ἐν μεταφράσει ἐπιστολὴν εἰς τὸν Διευθυντὴν τῆς Ὑδρογραφικῆς Ἰπηρεσίας τοῦ Ἀγγλικοῦ Ναυαρχείου κ. Δούγλας, παραλλάξας μόνον τὰ πράγματα ἐν ἀρχῇ ἑλαφρῶς, ἵνα μὴ ὀνομάσω ἢ ἐμφανίσω τοὺς δύο πλανηθέντας συγγραφεῖς ἐκεῖνους :

«Σέο,

»Εἰς Ὀλλανδικὴν τινα μονογραφίαν σχετικὴν μὲ τὰς ΝΑ νήσους τοῦ Ἴονίου,
 »ἀπὸ ἱστορικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς ἀπόψεως, εἶδον ἀναγραφόμενον, σχετικῶς μὲ τὰς
 »συγχρόνους ὀνομασίας τῶν ὑφάλων Hydra bank καὶ Montague rocks, ὅτι, τὸ μὲν
 »Hydra bank προῆλθεν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων (Ὑδρα), τὸ δὲ Montague
 »rocks εἶναι παραφθορὰ τῆς παλαιᾶς τῶν ὀνομασίας Monte Acuto ὀνομασίας
 »τὴν ὁποίαν οἱ Ἑνετοὶ εἶχον δώσει εἰς τοὺς βράχους τούτους.

»Τῆς προσωπικῆς μου γνώμης οὐσης ὅτι αἱ θέσεις αὗται ὀνομάσθησαν οὕτω
 »ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τῶν ὑποτυπωσάντων αὐτὰς πλοίων, πιθανῶς ὀνομαζομένων
 »Montague καὶ Hydra (ὡς τοῦτο ἐγένετο καὶ εἰς ἄλλας παρομοίας περιπτώσεις,
 »λ.χ. Euryalus bank, Mastiff bank, Melampus bank, Spitfire bank κλπ.), θὰ
 »Σᾶς ἤμην ὑπόχρεως ἐὰν ἠθέλετε εὐμενῶς μοὶ γνωρίσῃ, ἐὰν ἡ τοιαύτη γνώμη μου
 »ἐπιβοηθῆται ὑπὸ τῶν πραγμάτων, ὡς καὶ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν τὰ ὀνόματα ταῦτα
 »ἐδόθησαν εἰς τὰς ἐν λόγῳ θέσεις.

»Ἐκ παραλλήλου, θὰ μοὶ ἦτο πολὺ ἐνδιαφέρον νὰ γνωρίσω, ἐὰν οἱ παλαιοὶ Ἑνε-
 »τικοὶ χάρται, καὶ «πορτολᾶνοι» οἱ τηρούμενοι εἰς τὰ ἀρχεῖα Σας, παρέχουν ἔνδειξιν
 »κατὰ τὴν ὁποίαν, οἱ Montague rocks ὀνομάζοντο, ἄλλοτε ποτε, Monte Acuto».

»Μετὰ τῶν ἐκ προκαταβολῆς εὐχαριστιῶν μου κλπ.,

Ἐτυλ. Ἐμμ. Ἀσκοῦδης».

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν μου ταύτην ὁ εὐγενὴς Βρεττανὸς ἀπήντησε, καὶ δὴ δι' ὑπηρε-
 σιακοῦ ἐγγράφου του, ὑπ' ἀριθ. Η/1089/25, ἀπὸ 20 Φεβρουαρίου 1925, ὡς ἀκολούθως :

¹ Ithaque, la Grande, σ. 21.

«Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἀπὸ 5 τρέχοντος, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ Σᾶς πληροφορήσω ὅτι »συμφώνως πρὸς τὸ ἀρχεῖον τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, οἱ «*Montague rocks*» ὠνομά- »σθησαν οὕτω τῷ 1824 ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου *W. H. Smyth, RN*, ἔνεκα τῆς ἐπ' αὐτῶν »προσαράξεως, τῷ 1810, τοῦ πλοίου τῆς γραμμῆς *HMS «Montague»*¹. Ἡ ὕφα- »λος «*Hydra*» ὠνομάσθη οὕτω ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου *A. L. Mansell*² τῷ 1864-65. »Δεδομένου ὅτι ὁ πλοίαρχος *Mansell* ἐπεφορτίσθη τὴν ὑποτύπωσιν τῆς θαλασσίας »ἐκείνης ἐκτάσεως ἀπὸ τοῦ πλοίου *HMS «Hydra»*, φαίνεται τὰ μάλιστα πιθανόν, »ὅτι ἡ ὕφαλος ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ πλοίου.

«Ὁ ἐν τῇ Ὁλλανδικῇ μονογραφίᾳ ἰσχυρισμός, θεωρητέος συνεπῶς ὡς ἐσφαλ- »μένος, καὶ ἡ Ὑπηρεσία αὕτη συντάσσειται πρὸς τὴν γνώμην ἡμῶν, μὲ τὴν ἐλαφρὰν »διαφορὰν, τὴν ὡς ἄνω μνησθεῖσαν, σχετικῶς πρὸς τὴν ὕφαλον *Montague rocks*.

»Ἐχω τὴν τιμὴν κλπ.,

H. P. Douglas

*Captain R. N. Hydrographer*³

¹ «Τρίκροτον» τῶν 110 πυροβόλων. Τῷ 1824 ὁ *W. H. Smyth* ἐκυβέρνα τὸ ὑδρογραφικὸν *HMS «Adventure»*, ἐπιφορτισμένος τὴν ὑποτύπωσιν τῶν παραλίων τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος.

² Ὁ, κατόπιν ναύαρχος, *Sir Arthur Lucis Mansell* παρέμεινεν εἰς τὰς θαλάσσας μας, ὡς κυβερ- νήτης τῶν ὑδρογραφικῶν «*Tartarus*», «*Firefly*» καὶ «*Hydra*», ἐπὶ δέκα συνεχῆ ἔτη, ἀπὸ τοῦ 1855 ἕως τοῦ 1865, χαρτογραφίσας τὰς πλείστας τῶν ἀκτῶν μας. Προαχθεὶς εἰς ὑποναύαρχον τῷ 1866 καὶ μὴ δυνάμενος νὰ συνεχίσῃ, ὑπὸ τὸν νέον βαθμὸν του, τὸ ἐν Ἑλλάδι ἔργον του, ἐπροτίμησε νὰ ἀποστρα- τευθῆ παρὰ νὰ ἀπομακρυνθῆ τῆς Ἑλλάδος ἣν τοσοῦτον εἶχεν ἀγαπήσει. Ἐγκατασταθεὶς ὀριστικῶς εἰς Χαλκίδα, ὅπου καὶ ἐνομφεύθη τὴν Γαλλίδα *Fanny Thiess*, δὲν ἐπαυσε μελετῶν μέχρι τέλους τοῦ βίου του τὰ ρεύματα τοῦ Ἑβρίπου, πλησίον τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀνεγείρει κομψὴν ἀντισεισμικὴν ἔπαυλιν (*cottage*) σωζομένην εἰσέτι καὶ χρησιμοποιουμένην ὡς ξενοδοχεῖον (ὁ «Ἐὔριπος»). Ἀπέθανεν ἐν Χαλκίδι τῷ 1894 καὶ ἐτάφη ἐκεῖ.

³ Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ἐπέδειξεν ὁ ἀνακοινῶν πρὸς τὸ Προεδρεῖον τῆς Ἀκαδημίας, τὸ ἀντίγραφον τῆς πρὸς τὸ ἀγγλικὸν Ναυαρχεῖον ἐπιστολῆς του, ἐχούσης οὕτω :

Athens, 8 Kriezotou street, 5th February 1925

Sir,

In a Dutch monograph, regarding the group of the southern Ionian islands from an archaeo- logical and historical point of view, I notice that in connection with the present names of the banks Hydra bank (Ltd=37° 59',5 N. Lng=20° 53',0 E.Gr. - Admiralty chart 203: Santa Maura, Ithaca, Cephallonia) and Montague rocks (Ltd 37° 55',0 - Lng 21°,00' 0, the same chart), it is stated that the name «Hydra bank» was so called by the ancient Greeks ("Υδρα) and that «Montague rocks» is the corruption of «Monte Acuto» which was the name given to these rocks by the Venetians.

My personal opinion being, that these places were so called after the names of the ships who had carried out the survey and were, perhaps, named «Hydra» and «Montague» (as was done in other similar occasions, e. g. «Euryalus bank», Mastiff reef», «Melampus bank», Spitfire rock» etc.)

Θαυμαστής ὢν φανατικὸς τῆς σοφίας τοῦ Victor Berard καὶ τοῦ ἔργου του, ἐθεώρησα καθήκον μου νὰ τῷ ὑποδείξω εὐλαβῶς τὰ ἀνωτέρω, ἀποστείλας πρὸς αὐτὸν καὶ ἀντίγραφα τῶν ὡς ἄνω ἐπιστολῶν, δι' ἐπιστολῆς μου ἦν ἀμέσως τότε τῷ ἀπηύθυνα διὰ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου του Armand Colin.

Ἡ ἐπιστολή μου αὕτη δὲν ἔτυχεν ἀπαντήσεως, ἀλλ' οὔτε καὶ μοὶ ἐπεστράφη ὡς ἀνεπίδοτος. Διὰ τοῦτο καὶ κατεπλάγην ὅταν, πρὸ διμήνου, εἶδον ὅτι τῷ 1927 εἶχε, παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου, ἐκδοθῆ εἰς δευτέραν ἐκδοσιν μετὰ διορθώσεων καὶ συμπληρώσεων τὸ «Les Phéniciens et l'Odyssee», καὶ ὅταν εὐρέθην, εὐθύς ἐν ἀρχῇ τοῦ πρώτου κεφαλαίου τῆς ἐκδόσεως ταύτης, πρὸ τῶν ἀκολουθῶν: «... εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ ἀνασκευάσω πλάνας τινάς... διεπίστωσα, ἰδίους ὀφθαλμοῖς, ὅτι αἱ Ἐοαὶ νῆσοι τοῦ Τηλεμάχου δὲν εἶναι αἱ ὕφαλοι Montague πρὸς τὰς ὁποίας τὰς

I should be very much obliged if you would kindly let me know whether my opinion is corroborated by the facts, and, in such a case, mention the period in which those names were given to places in question.

Besides, it would be very interesting to ascertain whether the old Venetian charts and «portulans», kept in your archives, give any indication that the «Montague rocks» were formerly named «Monte Acuto».

With many thanks in advance, I have the honour to be, Sir, your obedient servant

Stelio Emm. Lycoudis

The Hydrographer, Admiralty-London (SW, 1)

Directeur des Phares-Ministère de la Marine

καθὼς καὶ τὸ πρωτότυπον τῆς ἧς ἔτυχεν ἀπαντήσεως, ἔχον οὕτω :

HYDROGRAPHIC DEPARTMENT-ADMIRALTY

London SW 1

H/1089/25

20th February 1925

Sir,

In reply to your letter of 5th instant, I have the honour to inform you that according to the records of this Departement, Montague rocks were so named by Captain W. H. Smyth (1824) on account of the line-of-battle-ship «Montague» running on it in 1810. Hydra bank is so named by Captain A. L. Mansell (1864-65). As Captain Mansell carried out the survey of this area in HMS «Hydra» it seems most probable that the bank is named after the vessel.

The statement in the Dutch monograph referred to, is therefore considered erroneous and this Department agrees with your opinion with the slight difference mentioned above as regards Montague rocks.

I have the honour to be, Sir, your obedient servant.

H. P. Douglas

Captain R.N. & Hydrographer

*Le Directeur des Phares
Ministère de la Marine*

Athens

»εἶχον ταυτίση»¹. Διὰ τοῦτο εἶμαι καὶ ἐγώ, ἐκ παραλλήλου, ἠναγκασμένος, νὰ ὑπομνήσω τὸ γεγονός, ὅτι ἡ δευτέρα αὕτη τοῦ ἔργου ἐκδοσις, ἐγένετο δύο πλήρη ἔτη ὑστερότερον τῆς ἐπιστολῆς, δι' ἧς ἀνεκοίνουσι εἰς τὸν κ. Berard, τὰ ὅσα ἀνωτέρω εἶπον.

Ἐθεώρησα σκόπιμον νὰ ἀνακοινώσω τὰ ἀνωτέρω πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν, ὅπως συμβάλλῃ οὕτω Αὕτη εἰς τὴν ἀνασκευὴν τῶν γεωγραφικῶν σφαλμάτων τούτων, εἰς εἰς δὲ δὲν ἦτο ἴσως δύσκολον νὰ περιπέσωσιν οἱ δύο δεινοὶ ἐκεῖνοι τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν ἐρμηνευταί, λόγῳ τῆς ἀγνοίας των ὡς πρὸς ναυτικὰς τινὰς λεπτομερείας, καὶ ἵνα μὴ οἱ μελετηταὶ τῶν ὠραίων ἔργων των, παρασυρθῶσιν εἰς πεπλανημένας ἀντιλήψεις.

RÉSUMÉ

Monsieur Victor Berard a identifié les îles Θοαὶ (= pointues, aigues) de l'Odyssee avec les «Montague rocks» des cartes nautiques de l'Amirauté Britannique, parce que, selon lui, «ce nom est la transcription du vieux nom vénitien Monte Acuto, le Mont Pointu». D'autre part, Mr A. E. H. Goeckoop, à la remorque de cette identification faite par Mr Berard, a identifié, à son tour, l'ilôt Ἄσπερις de l'Odyssee avec la «Hydra banc» de ces mêmes cartes, attendu que, d'après lui: «Asteris, veut dire: étoile de mer» (zoophyte), en grec moderne ἀστέριας, et ce sens nous fait découvrir soudain la localisation exacte. En regardant de près la carte maritime, reproduite en partie à la page 139 du livre de Mr Berard (c.a.d. *Les Phéniciens et l'Odyssee*, Armand Colin, Paris, 1902), nous apercevons au N.O. des îles Pointues le «Banc Hydra» c'est-à-dire l'île Asteris. De même que les îles Pointues se retrouvent dans les Roches Montague, de même les noms Asteris et Hydra sont synonymes. Hydra, signifie polype. Le nom a changé, le sens est resté» (*Ithaque, la Grande*, Beck & Barth, Athènes, 1908).

Ces identifications sont absolument erronées, et les arguments sur lesquels elles ont été fondées sont plus erronés encore. Les Montague Rocks n'ont jamais été appelées Monte Acuto par les vénitiens, et il n'existe pas non plus de relation, directe ou métaphorique, entre la «poulpe» (= ὕδρα) et Ἄσπερις. Ces noms sont dus, tout simplement, aux noms de deux vaisseaux — HMS «Montague» et HMS «Hydra» — de la Marine Royale Britannique. Notre manière de voir à ce sujet, est absolument conforme à celle de l'Amirauté Britannique, à laquelle nous avons eu l'honneur de la suggérer.

¹ Ἐκδ. 1927, 1, σ. 13: «Je me suis efforcé... et d'en corriger quelques erreurs... et j'ai vu de mes yeux, que les îles Pointues de Télémaque, ne sont pas les Roches Montague avec lesquelles je les avais identifié».